

“ЕЛЕГИЯ”

ЖАНРОВА ХАРАКТЕРИСТИКА: Елегия /от гр. Elegia – жалба/ - лир. вид, изграден върху трагични преживявания /дълбока скръб, печал, отчаяние, безнадеждност/. Чувството в елегията е резултат от изразен или долавящ се конфликт, което определя вътрешния драматизъм в елегията.

КАК СТИХОТВОРЕНИЕТО НА БОТЕВ “ЕЛЕГИЯ” РЕАЛИЗИРА ТОЗИ ЖАНРОВ МОДЕЛ:

1. Две са противоположните сили в творбата – *народът* и *“рояк скотове”* – те са настръхнали една срещу друга, но трагичното не идва от развързката /както е при драмата и епоса/, а в преживяванията на лирическият герой.

2. Ето защо елегията е винаги трагически монолог, в който има развитие на чувството, обосновано от елемент на *размисъл*.

КАК СЕ РАЗВИВА ЧУВСТВОТО:

1. Началното реторично обръщение *“Каж ми, кажи, бедний народе...”* е израз на болка и печал.

2. Под впечатление от робската действителност *“глухо и страшно гърмят окови”* се превръща в душевен потрес, достигайки до ужас.

3. Финалът /елегическата развързка/ преминава в трагическа ирония *“броиме време...броим и с вяра в туй скотско племе чакаме и ний ред за свобода”*.

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА МОТИВА ЗА МЪЛЧАНИЕТО НА НАРОДА:

1. Стилистично-експресивната роля на реторическите въпроси не предполага отговор, което само по себе си подготвя отсъствието на глас, което изразява крайна слабост.

2. Ботев експресивно разкрива болезненото безсилие на народа, като противопоставя АЗ – ТОЙ /народа/, като трансформира АЗ в НИЕ.

А/ АЗ-ът вижда лицата на злото, но като че ли вижда себе си извън народа – дистанцията не означава отчуждение, а по-скоро прозиране на това, че светът е невъзможен, абсурден.

Б/ ТОЙ/народът/ е представен като страдалец, но той е и част от едно разслоено общество, което поетът осъжда, търсейки актуална характеристика. За да се подсили представата за мълчаливото страдание на народа, поетът използва активното въздействие на естетиката на грозното. Четвъртата строфа рисува преднамерено търсената гробищна картина - властващото мъртвило е художествен аналог на робството. Детайлите / надгробен камък, умъртвено живо месо, разядени кости, студенокръвно влечуго, поглъщащо невинната си жертва / са елементи на една картина, вдъхваща ужас, но и отвращение.Цялостното внушение се подсилва от известния звукопис – учестената употреба на “р”, “л” и жужащите “ж”, “з”. Страданието на народа е споделено и интимно изживяно. Метафората “рабска люлка” е една от най-ефектните езикови фигури на Ботев, изразяваща покорство и робство. А в традициите на възрожденската поетика Б. представя робството като смърт / метафорична характеристика на робството е и сънят – при Д.Чинтулов “от сън дълбок се събуди!"/. Другата, противоположната идея, която се съдържа в тази метафора и която е защитена в поантата, е идеята за лишения от ориентири и етичен смисъл живот човек, превърнал спокойното съществуване в най-значима ценност.

В/ НИЕ – събрана е цялата неизпълнена отговорност и дълг към родовия свят. Поантата представя саркастичната позиция на Аз-а, градирана до най-високата си степен:”чакаме и ний ред за свобода” – вцепенение, пасивност, безмълвие.

КОЙ Е ПОТИСНИКЪТ, КАК Е ПРЕДСТАВЕН И ХАРАКТЕРИЗИРАН:

1. Определени са обществените групи, носители на деспотична политическа система: чорбаджии, духовенство, продажна интелигенция – представени посредством емблематичен външен облик / последния стих на 3. строфа/.

2. Потисникът е характеризирани метафорично чрез “рояк скотове” и “слепци с очи”.Скотът е Ботевият знак за етично отрицание, метафора на човекоподобно същество, гротескова фигура на не човек, в която се обединяват мъчителят, измамникът, пасивният; послушните, примирените, тесногръдите. Метафората

обобщава и Ботевата представа за живот без идеали, без гражданска съвест.

КАК МОГАТ ДА СЕ ТЪЛКУВАТ БИБЛЕЙСКАТА ЛЕКСИКА И МОТИВИ:

1. Този смислов пласт има двойка роля:

А/ отхвърлят се известни ценности, създали модел на поведение /"Търпи и ще си спасиш душата!"/

Б/ Елементите на този пласт се използват за утвърждаване на нови мирогледни позиции – страданието на народа се асоциира със страданието на Христос, като необходимост от саможертва в името на една възвишена идея.

1. Но цялата картина на "Разпятието"/1.строфа/ търпи естетическа трансформация с цел хиперболизация на представата за робството. Не човекът е разпънат на кръста, а кръстът е забит в живото тяло.

2. Библейските персонажи илюстрират злото в неговите пространствени измерения – далечното минало с предателството на Юда, през ужаса на йезуитския идеолог Лойола, до настоящето с "кърджалии в нова полуда", сган избрана – рояк скотове" и "слепци с очи", превърнали се в символи на националното, актуалното насилие.

"ДО МОЕТО ПЪРВО ЛИБЕ"

ЗАГЛАВИЕ: Решаването на въпроса кое е първото либе на Ботев може да бъде подпомогнато, ако изоставим логиката на видимия свят и се опитаме да разберем логиката на въображението – "реален свят" в стихотворението няма – има състезание на два свята: на любовта и на смъртта.

ИДЕЯ: Осъществяването на човека в интимната сфера не е възможно, при положение че той е нещастен в социалното си битие. Художественият контраст се разгръща чрез опорния елемент “ПЕСЕН”.

Песенното начало е организиращ принцип на Ботевата поезия. Пеенето се случва ,а песента пренася посланията на поетическия текст. Песента е универсална форма на общуването.

ПРОИЗВЕДЕНИЕ

Тълкуване на смисъла

Аргументи от текста

“ХАЙДУТИ”

Възстановява прекъснатите връзки с родовия свят и ще се понесе в хоризонталните измерени

А/ по сборове и по седенки; по планини и хладни механи;

Б/ от Цариграда до Сръбско и по румелийските полета; от Бяло море до Дунав;

В/ за да изпее истината за Чавдар – страшен хайдутин, който е крило за клети сиромаси.

Песента е връзка между личното и всеобщото, но свързано с родовото, народностното.

“ХАДЖИ ДИМИТЪР”

Изразява неразрушимите връзки на човека с битието – робините, юнака, певците /те са в поле

А/ първоначално песента е далечна и неопределена /жетварка пее нейде в полето/;

Б/ става всеобща /и певци песни за него пеят/;

В/ песента е тъжна /пеят я робини/;

Г/ песента е героична /балканът пее хайдушка песен/

Песента сплотява битието:материалното и идеалното; действителното и фантастичното; родо

Песента и пеенето при Ботев са всъщност знаци на човека. В стиховете песента е интимна, гражданска, юнашка.Песента е универсална форма на движение и промяна. Песента е метафора, която побира разнообразните чувства и преживявания на лирическия АЗ. Но когато песента е въплътена в образа на майката, тя най-често е плач.

СИМВОЛИКА НА ПЕСЕНТА В СТИХОТВОРЕНИЕТО “До моето първо либе”:

1. Светът на любовта е представен чрез любовната песен, а тя метафорично е изразена чрез “отрова”, “робство”, “лудост”/ *ключови думи в първите три строфи*/, защото може да отклони героя от избрания път.

2.Любовната песен е далеч от ритуалното пеене по време на народен празник. Не звучи човешки глас – заменен от метафоричния глас на гората, на плача на сиромасите, на ека на бурите; от песни за теглила /*4. и 5. строфи*/ .

3.Чрез този глас не се поглежда към небето, а към “зиналите страшни долове”/*8.строфа* /
/ светът, за който пее този глас, не е любовен свят, а изпълненият с отрова, робство, лудост свят на смъртта.

4. Лирическият Аз търси взаимност, очаква се силата на любовта да приближи интимния до социалния свят – призивът отново търси песента – пеенето заедно, пеенето на еднаква “песен такава”. Знаците на социалното нещастие, дългът към народните съдбини се откриват в *6 строфа*. Героят не просто търси взаимност, той не приема колебание, за което говори императивният тон на “Запей или млъкни, махни се!”, и се потвърждава от метафората на нетърпението – “сърце ми веч трепти – ще хвъркне”.

5. В “реалното битие” човекът не се чувства щастлив, не се чувства жив, а когато смъртта е ТУК, човек не може да бъде тук. Посочването на ТАМ е единственото възможно място за бореца, където може да се бори за живота на този свят. Светът на смъртта е краят на борбата – това е истинският живот и истинският край.

6. Борбата /т.е. смъртта/ е представена като сватба.

А/ в нар. представи сватбата е своеобразна смърт, защото се напуска домът, приемането на чужда кръв от другия род означава разкъсване на родовата цялост.

Б/ сватбата е и битка – трябва да се отвоюва новото положение на женения човек в “чуждия” свят. “Умират” момата и ергенът, за да се “родят” съпруга и съпруг. Това е игра на живот и смърт, на умиране и на раждане – сватбата е сравнена с природен катаклизъм, с буря.

АЛЕГОРИЧНИ ЗНАЦИ НА СВАТБАТА

АЛЕГОРИЧНИ ЗНАЦИ НА БИТКАТА

1. кършене на клонки и свиване на венец;
2. свиването на венец;
3. ритуален плач и пищене;
4. стрелянето с пушки – празничност;
5. ударите на тъпаните – тържественост;
6. пиенето на вино
7. асоциация за брачно ложе

1. *бурята* кърши клонове;

2. *сабята* свива венеца;
- 3.пищи *зърно от свинец* ;
- 4.знали са *страшни долове*
- 5.напивката е *кървава*
6. брачното ложе е *хладен гроб*

7.-8. стих- в стиховете е вложена идеята за драматичния сблъсък между любовта като интимно чувство и любовта към родината като дълг и отговорност към поробения народ. Анафоричното повторение на наречието “там” насочва към чаканото с нетърпение време и към мястото /гората, Балкана/, свързано с красотата на борбата. Песента отново се завръща, но вече като обет за жертва.Оксиморонът във финалните стихове на стихотворението е част от красивата представа на лир.герой за героичната смърт, сватбата със смъртта е своеобразна метафора, която д-р Кръстев определя като “Ботевата концепция за живот след смъртта” – съдбовното привличане на Ботев от смъртта е своеобразно търсене на достоен изход от един непредпочитан свят.

ЕДИНСТВО МЕЖДУ ВЯРА И РАЗУМ В

СТИХОТВОРЕНИЕТО “МОЯТА МОЛИТВА”

А/ Религиозен ли е Ботев? Кой е Богът, на когото се моли?

1. Времето, в което живее и възпитанието, което получава, не предполагат неверие в Бог.
2. НО: -Ботев е уникален с това, че лично и духовно надраства своите съвременници;

-в институцията – християнска религия – той вижда ограничения, ретроградност, подлост, обез

1. Не толкова отхвърля една религия, колкото заявява високо и недвусмислено вярата си в
2. Тона е една “стихийна религиозност”/Вл.Атанасов/, която не признава отвън наложени а
3. Стих. “Моята молитва” е художествен прием, с който се отхвърля християнският бог та

Б/ Какво е общото между всички религии, като система, основни положения, атрибути?

1. Бог или богове;
2. Идеята за създанието;
3. Молитвата;
4. Мястото на богослужението;
5. Свещеници, проповедници, водачи;
6. Живот след смъртта;
7. Свещени думи и писания;
8. Начин на живот, наложен от догмата

1.

I. За Ботев е трудно да приеме абстракцията Бог, който е оставил под гнет чедата си. Не приема институцията и се стреми да разруши и да покаже:

- не фалшивото, а истинското лице на света;
- да разруши удобната религиозна схема за примирението на роба;
- да се внуши убеждението, че съдбата на света е лично дело на всеки човек.
- Извод: “Моята молитва” е едно от първите художествени явления в

новобългарската литература, в което откриваме пълноценна, самостоятелна обработка на мотиви, зададени в Библията/Иван Радев – “Ботевото творчество”, стр. 44-49 – да се дадат примери на паралелен прочит/

I. Идеята за съзиданието в религиозните текстове връща погледа назад, към сътворението на света.

II. Как е при Ботев? – тази идея се отнася към предстоящи етапи от развитието на човека и света – поетическият поглед на Ботев е обърнат към бъдещето.

III. 3. строфа – библейската истина за създаването на мъжа и жената

- невъзможността Бог да осигури щастие на хората

- проследяват се двойките глаголи във възходяща градация направил-оставил; помазал-зарязал, а самите форми на глаголите в опозициите са в низходяща градация

3.

I. МОЛИТВАТА – форма на творбата

Наподобява християнска молитва, което придава достоверност на идеите, които по същество са

Пародия – отрича се старото съдържание в привидно същата форма. Проявява новаторство, и

Молитвата е изповед на човек пред Бог за земния му живот, за мечтите му. Всъщност религията е верую, което всеки трябва да има, а молитвата е пътят към бога. Но ако човек не вярва в институционализираното божество, то си създава своя вяра.

II. ЗАГЛАВИЕ – Къде е поставен акцентът?- на “МОЯТА” /1.строфа-3.-4.стих/

III. Коя е молитвата на Ботев? – 9.-10.строфа

IV. АНАЛИЗ ПО СТРОФИ:

1.СТРОФА- насочва към новото съдържание;

- заложен е основният структурен похват – антитезата /не ти...,а ти.../

2.СТРОФА- 6.СТРОФА – отрицание на всички, които са превърнали в ценност Бога в “небесата” – Защо? – една религия може да бъде хуманистична по своята същност, но може да е неприложима, защото определени личности, кледи, прослойки а употребяват за свои цели и я превръщат в мракобесие, отговарящо на максимата, че “пътят към ада е обсипан с добри намерения”;

- изгражда се образът на националния и социалния потисник

- чувствата на лирическия Аз са гняв, недоволства, изразени чрез антитезата в анафорична позиция;

- анжамбман, който прави стиха ярък, ударен, емоционално натоварен.

7.-10.СТРОФА – излага се веруюто – разумът е този, който ще донесе свободата;

- отново основен композиционен похват е контрастът на лексикално ниво:
/откриват се лексикалните антоними/

глупост – разум;

робство – свобода;

тирания – равенство;

търпи/робът/ - въстане робът;

гроб – празнуване

- интересна интерпретация при Ботев получава основният постулат в християнската религия “Обичай ближния си!” – в избрания път на революцията и саможертвата лирическият герой търси благословията на Бог /може да се направи съпоставка с търсената майчина прошка и благословия в “На прощаване”/

4.

I. МЯСТОТО НА БОГОСЛУЖЕНИЕ:

Светът, който може да бъде пустиня, не като място за размисли и покой, и общуване с бога, а като символ на неразбиране, самота, липса на отглас; Балкана – редовете на

борбата, гробът – се съизмерват с величието на планината – топос, който насочва към героичното

5.

2.-6.СТРОФА – тълкуването насочва към отношението към проповедници, попове. Съществена роля играе принципът на демаскирането, изясняването на истинските взаимоотношения и зависимости в социалното пространство.

6.

Идеята за живота след смъртта при Ботев преминава в идеята за безсмъртието, която осигурява приемственост в борбата. Човешкото сърце не желае смъртта, но човешкият разум я приема в името на една възвишена цел. Смъртта в редовете на борбата е воля за живот. В последните строфи се противопоставят животът и не-животът, който се изразява в самотата на Аз-а.

7.

СВЕЩЕНИТЕ ДУМИ:

...”и гласът ми да премине” – Кой е и какво казва гласът на лирическия герой? – творческото слово съдържа разум, това е гласът на свободата, истината, които провокират “пустинята” на неверието и безнадеждността. Лирическият глас отхвърля институционализираното слово, защото то е спекулация с вярата и истината е утвърждава съкровено слово, идващо от сърцето и душата.

Звучат думи и изрази, превърнали се в опорни елементи на Ботевата смислова парадигма: сърце, душа, роб, сиромаси, търпение, голи надежди, свобода, въстание, чужбина, глас, пустиня – това са семантични ядра в поезията, които авторът

непрекъснато пренарежда, като им придава нови нравствени и естетически стойности.

8.

НАЧИН НА ЖИВОТ: Биографичните данни сочат, че Ботев скъсва с догмите, когато те противоречат на представите му за свободен и достоен живот – така творчеството му се превръща в “библията” на неговата религия.

ДВУБОЯТ МЕЖДУ ЖИВОТА И СМЪРТТА В БАЛАДАТА

“ХАДЖИ ДИМИТЪР”

Как първата строфа доказва зададената тема?

Жив е той, жив е! Там на балкана

Потънал в *кърви, лежи и пъшка,*

юнак с *дълбока на гърди рана,*

юнак в младост и сила мъжка.

- Отделните думи се асоциират с живота;

- Отрича се исторически доказаното, че Хаджи Димитър е мъртъв

- *исторически факти за действителната смърт на Хаджи Димитър*

- *асоциации със смърт*

Този смислов парадокс определя жанровата специфика на творбата – БАЛАДА – лиро-епическо произведение с легендарно-фантастичен сюжет.

Кои са измеренията на този двубой между живота и смъртта, между робството и волния полет и как се развива този двубой?

ВЪВ ВРЕМЕТО

1. 1. – 6. СТРОФА се обобщава дневната картина

2. 7. - 11.СТРОФА е нощната картина – в смислово отношение това е преход от робството към Балкана – *двете части са очертават като дълбоко сродни, защото са част от неизбежния кръговрат на времето, но същевременно и драматично конфликтни, т.е. потвърждаване на философската максима за единството и борбата на противоположностите / символ на това раздвоение се явява пречупената на две сабя/.*

3. Времето е побрало двубоя в една “рамка”, която в кръг затваря проблема за вечната борба и победа – 12. СТРОФА е своеобразно повторение на 1.СТРОФА – възвръщането на утрото и затварянето на денонощния кръг придава на цялото описание значение на повтораемост, за вечна борба и победа, за надмогване на физическата смърт чрез духовно извисяване – обърнете внимание на глаголните форми в 7.строфа – сег.вр., св.вид = повтораемост, сигурност, вечност.

4. Но се натъкваме на един парадокс – времето се движи в кръг, което означава освен повтораемост и застиналост, като че ли денят е един и същ.

ИЗВОД: Тези две противоположности се сливат в една художествена цялост, т.е.

времето застива, за да се предаде двубоят между живота и смъртта.

В ПРОСТРАНСТВОТО

1. Робството – свързано с полето, жътварките, робските песни, изпепеляващото слънце.

2. Героизмът се свързва с преминаването на юнака във вселената – символи са небето, Балкана, който придава национално звучене на подвига. Митологизиран е образът на слънцето, като символ на живот.

Символите на робството и героизма се откриват в първите три строфи – противопоставени и взаимно проникващи.

1. 5. СТРОФА има обобщителен патос – 6. СТРОФА бележи рязък поврат към живота, към картината на деня, като че ли в потвърждение на обобщителния патос, а баладичният елемент, изразен чрез оксиморон / *вълк – кротко*/, придава свръхестествени измерения на подвига.

МОТИВЪТ ЗА ЮНАЧЕСТВОТО И ПОРАЖЕНИЕТО

1. В 1.СТРОФА лирическият герой е наречен юнак, името на баладата потвърждава тази представа.

2. Във 2. СТРОФА е внушено чувството за безнадеждност, което преобладава – олицетворение на крайното страдание, слизането в преизподнята на поражението, все още юнакът е в сферата на проклятието, тепърва предстои полетът на духа / *захвърлил, строшена, очи тъмнеят, глава се люшка, уста проклинат*/

3. В 3. СТРОФА чувството за безсилие и самота се засилва – повторение на отделни фрази от 1. строфа, засилени чрез инверсия и поставяне на глагола *“лежи”* в началото на стиха /ефекта на емоционалното ударение/.

4. 4. СТРОФА представлява песимистичната кулминация, осъществена чрез емоционалната реч на лирическият аз – възклицания, повелителна интонация, накъсана реч, анжмбмани.

...*Ще загине и тоя юнак...* - въпреки началното отрицание, смъртта е видяна очи в очи- това е най-ниското стъпало на бездната, когато смъртта е осъзната; оттук започна победният полет към безсмъртието.

...*Но млъкни сърце!* – повелителната интонация разкрива огромната скръб на лирическият говорител, който със сърцето си е прозрял силата на поражението, но ако сърцето замлъкне, започва да говори разумът.

5.5. СТРОФА – звучи убедително и категорично– всичко, което е част от света на страдащия герой присъства в обобщен вид в тази строфа - / *земя и небе, звяр и природа, певците и песните, които пеят за него*/

ОБРАЗЪТ НА САМОДИВИТЕ

1. Допълва представата за двубоя между живота и смъртта.
2. Този образ е в контраст с образа на робините в полето.
3. Чрез този образ читателят се пренася от реалното, от гибелта като физическо състояние към непознатото, красивото, неизживения живот:

А/ Как в песента е осъществен този контраст? – на лексикално ниво, чрез контекстови антоними – *трева зелена / жътва е сега; вода студена / грей слънце в таз робска земя; чудни, прекрасни песни / жални песни*

Б/ Как звучи в емоционален план нощната картина? – Ботев талантливо се е предпазил от сладниково-романтичните описания; чувства се драматичният сблъсък с жестоката истина чрез мотива за духа на Караджата. Споменаването на името напомня за погрома; с търсенето на неговия дух се загатва, че нощта ще свърши.

Но съмна вече! – когато се е стигнало до предела на задушаването преживяване, следва обрат към реалността, към началото. Създава се впечатление, че всичко ще се повтори

– трагично, но и с някаква надежда, че духът е безсмъртен.

РЕАЛНОТО И ФАНТАСТИЧНОТО

1. Изборът на жанра “балада” го предполага.
 2. Сблъсъкът между физическата смърт и духовното извисяване също предполага баладични елементи.
 3. Двубоят между живота и смъртта, кръговратът във времето предопределя смесване на реално и фантастично / *реалните, земните животни се издигат до сферата на фантастичното чрез действията си, покорени от силата и волята на юнака; а самодивите слизат на земята, като нежни, грижовни сестри/*
- 6.СТРОФА, 8.-9. СТРОФА

МОТИВЪТ ЗА ПЕСЕНТА

1. Самата творба възприемаме като песен – символ на възхвала.
2. Песента е четвъртото пространствено измерение в баладата след полето, Балкана и небето.
3. Каква е песента в тези символни пространства?

ПОЛЕТО – паят жетварки, пейте робини, тез тъжни песни

БАЛКАНА – хайдушка песен

НЕБЕТО – самодиви чудни, прекрасни песни поемнат

ВСЕЛЕНАТА /обобщена представа за земя и небе/ - като многогласен хор певци песни за него паят

1. Характерни качества на песента: тъжна и светла/ робска и бунтовна – прераства във възхвала на подвига, сплотява материалното и идеалното; действителното и фантастичното; родовото и космическото.

ТРАГИЧНИТЕ ИЗМЕРЕНИЯ НА ГЕРОИЧНОТО В СТИХОТВОРЕНИЕТО

“ОБЕСВАНЕТО НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ”

I. В какво намират проявление трагичните измерения на героичното в стихотворението?

1. Жанрът на творбата – ЕЛЕГИЯ – предполага трагични преживявания на лирическият герой, като основни чувства се определят тъгата, разочарованието, скръбта.
2. Формата на творбата наподобява класическа ситуация на ОПЛАКВАНЕ.
3. Темата за СМЪРТТА и отношението на лирическият Аз към нея също предопределя трагизма на преживяванията.
4. Заглавието: съобщава конкретно събитие, думата “обесване”, името на героя са предпоставка за трагични преживявания.
5. Основното чувство на СКРЪБ се внушава от текста на цялата творба.
6. Основен мотив е НАДГРОБНИЯТ ПЛАЧ, който съответства на формата на творбата.
7. Основен проблем – тревогите на конкретната личност /лирическият Аз/ за шансовете на надеждата сред гласовете на смъртта.
8. Кой говори? – ЛИРИЧЕСКИЯТ АЗ
9. С кого говори? – адресатът е “майко моя”=”родино мила”.

II. Как е разработен основният мотив за надгробния плач?

А/ Що е мотив? – в човешкия живот има важни ситуации, които са характерни, постоянно повтарящи се, независими от времето и пространството, в които се случват. Тези ситуации оставят впечатление за нещо трайно и важно – от тях се раждат мотивите в художествената литература.

1. 1. Скръбта по загиналия е дълбоко разтърсващо емоционално състояние,

породено от смъртта.

2. **2.** Смъртта в традиционния смисъл е загуба, разрушаване на хармонията в човешкия свят, невъзможност за връщане. Самият мотив за смъртта в стихотворението е изведен от връзката на героя с родината.

3. **3.** Плачът /риданието/ е реакция на тази непоправима загуба и като мотив е вплетен в емоционалната основа на творбата.

Б/ Как е разположен мотивът за плача в творбата?

- ...защо тъй жално, тъй мило плачеш? – 1.строфа, 2.стих

- Ох, зная, зная, ти плачеш, майко,.. – 2.строфа, 1.стих

- Плачи! – 3.строфа, 1.стих

- ...жените плачат, пищят децата. – 4.строфа, 4.стих

- ...плач без надежда... - 5.строфа, 3.стих

ИЗВОД: Скръбта е обхванала цялата природа, тръгвайки от вътрешното Аз на лирическия говорител / изразено чрез риторичните въпроси, възклицателните изречения, използваното междуметие /ох!/, обръщението към майката, психологически мотивирано от високата степен на скръбното чувство, а повелителното изречение в третата строфа подготвя обективния разказ за скръбта, който обхваща всичко./

В/ в стихотворението природата е символично пространство, в което са разположени героичното и трагичното. *Как текстът го доказва?*

ИЗМЕРЕНИЯ НА ПРИРОДАТА

СИМВОЛНИ ЗНАЧЕНИЯ

1. ВРЕМЕТО

- зима – утвърдена алегория на смъртта /подобен смисъл се открива в “Политическа зима”
- парадоксалното е, че в това стихотворение зимната картина е с преобладаващ черен цвят

2.ПРОСТРАНСТВОТО

- самотното поле /сравнение със символичното значение на полето в “Х.Димитър”/
- “глас в пустиня” подчертава атмосферата на самотност

3. ЧОВЕКЪТ

- индивидуалният персонаж в образа на В.Левски – герой, лишен от активност;
- ако в “Х.Димитър” смъртта на юнака ще доведе до продължение на борбата от други,

- сред останалите персонажи /старци, жени, деца/ липсват мъжете, което обрича общност

4. ЖИВОТИНСКИ СВЯТ

- гарванът, вълкът – традиционни

митологични същества, свързани

с подземния свят, представени в

неалегоричен смисъл;

- алитерацията на съгласните “г”, “р”,

“з” подсилва злокобността

1. 4. Бесилото се превръща в център на всемирната скръб

А/ символ на смъртта;

Б/ илюстрация на конкретен факт, заложен в заглавието;

В/ на него “виси със страшна сила” юнакът;

Г/ централни образи – на жертвения син, Родината – майка /символи на скръбта/

ИЗВОД: Бесилото се превръща в атрибут на насието и произвола, но и символ на непримиримата готовност да се жертваш в името на майката-родина. То разделя и свързва майката –родина и нейния Един син. Бесилото създава ореол на святост, затова в творбата има момент на възхвала, изразена не по худ.път, а по-скоро в скрития смисъл на текста, защото в живота съществува диалектическо единство между скръбта и нейното надмогване.